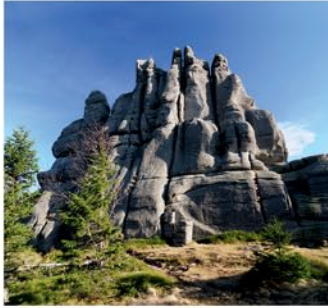


P O L S K A

C U D A N A T U R E

NAJPIĘKNIEJSZE ZAKĄTKI



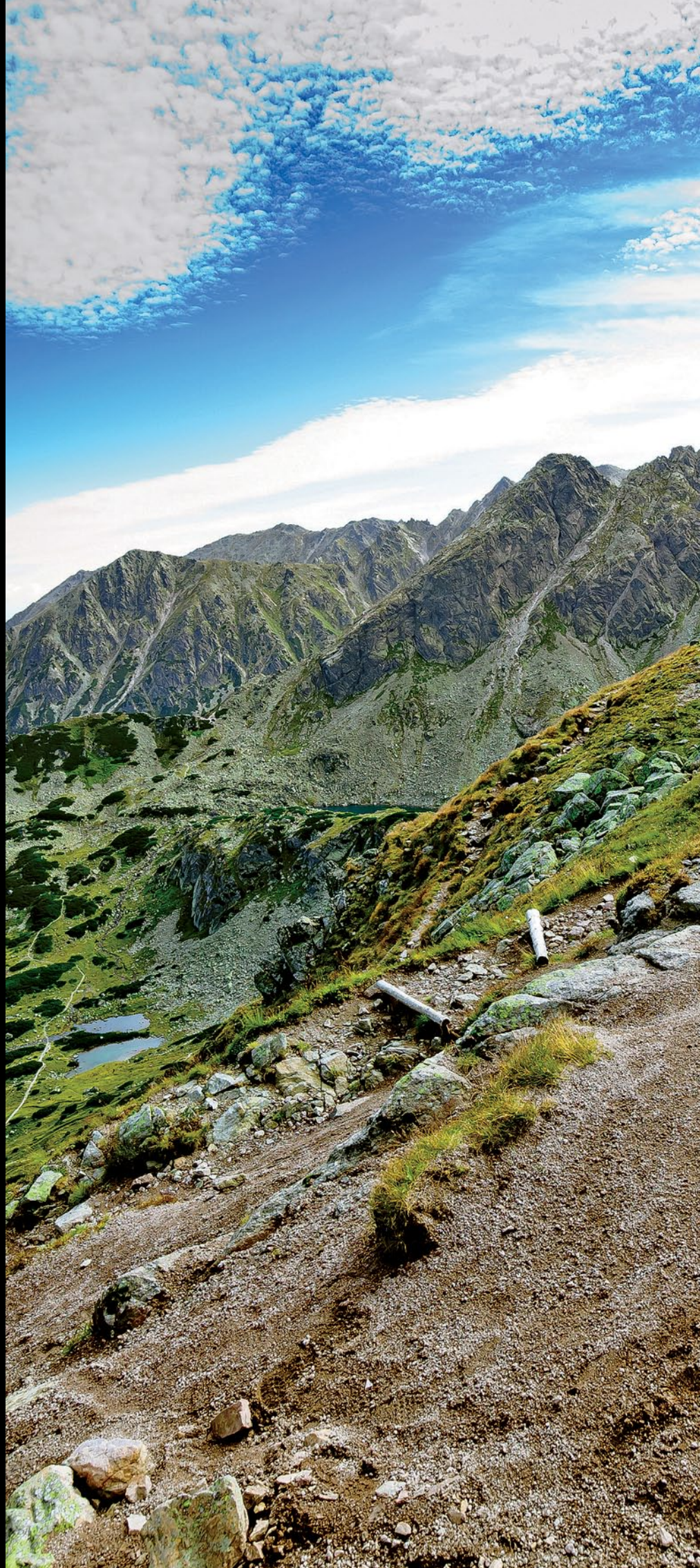
Polska
CUDA NATURY



Polska

CUDA NATURY

| | |
|--------------------------------------|-----------|
| Wstęp | 5 |
| POBRZEŻA I POJEZIERZA | 7 |
| Bifurkacja wągrowiecka | 8 |
| Cisy Staropolskie | 11 |
| Czarna Hańcza | 14 |
| Dęby Rogalińskie | 17 |
| Dolina Drwęcy | 18 |
| Dolina Raduni | 21 |
| Drawa i jej meandry | 22 |
| Dury | 25 |
| Grotty Mechowskie | 26 |
| Jezioro Szmaragdowe | 28 |
| Jezioro Turkusowe | 31 |
| Kamień św. Wojciecha | 32 |
| Klif w Trzęsaczu | 35 |
| Koniki polskie w Popielnie | 36 |
| Krutynia | 39 |
| Krzywy Las | 40 |
| Łebsko | 43 |
| Łuknajno | 46 |
| Mierzeja Helska | 49 |
| Mierzeja Łebska | 50 |
| Ostoja Bobrów Pasłęka | 55 |
| Piekietko | 57 |
| Plaże w Świnoujściu i Międzyzdrojach | 58 |
| Przełom Brdy | 61 |
| Puszcza Borecka | 62 |
| Puszcza Romnicka | 65 |
| Ujście Warty | 69 |
| Uznam | 70 |
| Wdzydze | 73 |
| Wielkie Jeziora Mazurskie | 74 |
| Wolińskie klify | 78 |
| Wrzosowiska Cedyńskie | 81 |
| Wyspa Kormoranów | 82 |
| Wyspa Sobieszewska | 85 |
| Wzgórza Szeskie | 86 |
| Zagroda Pokazowa Żubrów | 89 |
| NIZINY | 91 |
| Bagna Biebrzańskie | 92 |
| Bagna Kampinoskie | 97 |
| Dolina Baryczy | 99 |
| Dolina Wkry | 100 |
| Korzeniowy Dół | 103 |
| Pentowo | 104 |
| Podlaski przełom Bugu | 107 |
| Puszcza Białowieska | 108 |
| Rozlewiska Narwi | 112 |
| Świder | 115 |
| Wydmy Kampinoskie | 116 |
| Żółwiowe Błota | 119 |





WYŻYNY 121

| | |
|----------------------------|-----|
| Dolina Prądnika | 122 |
| Dolinki Krakowskie | 125 |
| Góra Zborów | 128 |
| Góry Pieprzowe | 131 |
| Jaskinia Raj | 132 |
| Łysogóry | 135 |
| Maczuga Herkulesa | 136 |
| Małopolski Przełom Wisły | 139 |
| Okiennik Wielki | 140 |
| Podzamcze | 143 |
| Pustynia Błędowska | 146 |
| Roztoczański Park Narodowy | 149 |
| Szachownica | 150 |
| Szумы nad Tanwią | 153 |
| Wąwozy okolic Sandomierza | 154 |

SUDETY I PRZEDGÓRZE 157

| | |
|-----------------------------------|-----|
| Góry Sokole | 159 |
| Jaskinia Niedzwiedzia | 160 |
| Kocioł Małego Stawu | 163 |
| Ostrzyca | 164 |
| Skalne grzyby w Górach Stołowych | 167 |
| Szczeliniec Wielki i Błędne Skały | 168 |
| Śleża | 173 |
| Śnieżka | 174 |
| Wodospad Kamieńczyka | 177 |
| Wodospad Wilczki | 178 |

KARPATY I POGÓRZE 181

| | |
|-------------------------------|-----|
| Babia Góra | 183 |
| Bieszczadzkie połoniny | 184 |
| Błękitny San | 189 |
| Czerwone Wierchy | 190 |
| Dolina Gąsienicowa | 193 |
| Dolina Kościeliska | 194 |
| Dolina Pięciu Stawów Polskich | 197 |
| Dolina Rybiego Potoku | 200 |
| Giewont | 203 |
| Kaskady Rodła | 206 |
| Lasy Janowskie | 209 |
| Morskie Oko | 210 |
| Prządki | 215 |
| Przełom Białki | 216 |
| Przełom Dunajca | 219 |
| Sine Wiry | 220 |
| Skamieniałe Miasto | 223 |
| Sokoła Perć i Trzy Korony | 224 |
| Turbacz | 229 |
| Wąwóz Homole | 230 |
| Wąwóz Kraków | 233 |
| Wielka Sikława | 234 |
| Wodogrzmoty Mickiewicza | 237 |



WSTĘP

OD NAJDAWNIEJSZYCH CZASÓW NATURA JEST NIEWYCZERPANYM ŹRÓDŁEM FASCYNACJI. NASI DALECY PRZODKOWIE DRŻELI PRZED JEJ POTĘGĄ, NADAWALI JEJ WYMIAR METAFIZYCZNY I RELIGIJNY, TWORZYLI LEGENDY, KTÓRYMI TŁUMACZYLI NIEPOJĘTE ZJAWISKA, A TAKŻE KSZTAŁTY GÓR, DRZEW CZY SKAŁ. PRZYRODA BYŁA I JEST NATCHNIENIEM DLA ARTYSTÓW – POETÓW, MALARZY, MUZYKÓW, TWÓRCÓW FILMOWYCH I OCZYWIŚCIE FOTOGRAFIKÓW. DLA NAS, WSPÓŁCZEŚNIE ŻYJĄCYCH JEST ZNAKOMITĄ ODSKOCZNIĄ OD CYWILIZACJI I CODZIENNOŚCI – ZAPEWNIĄ CHWILE WYTCHNIENIA, DOSTARCZA WRAŻEŃ ESTETYCZNYCH, INSPIRUJE, ROZBUDZA WYOBRAŹNIĘ I ZACHWYCA. PREZENTOWANE OBIEKTY NATURALNE TO NAJPIĘKNIEJSZE, NAJDZIWNIEJSZE, NAJBARDZIEJ MAGICZNE I FASCYNUJĄCE ZAKĄTKI POLSKI – ZARÓWNO TE SŁYNNNE, JAK I TE, KTÓRE BYĆ MOŻE DOPIERO CZEKAJĄ NA ODKRYCIE.





Klifowe wybrzeże nad Bałtykiem



POBRZEŻA I POJEZIERZA

Pobrzeża – najbardziej na północ wysunięta kraina geograficzna Polski – wyróżnia się płaską lub falistą rzeźbą terenu, w dużym stopniu ukształtowaną przez morze.

W niektórych miejscach, m.in. na Wolinie, Bałtyk, wdzierając się w głąb lądu, wyciosał wysokie klify, na innych odcinkach powstały rozległe piaszczyste plaże, wydmy i mierzeje. Gdzieś tam krajobraz urozmaicają płytkie jeziora przybrzeżne, spośród których najpiękniejszym jest Łebsko.

Wyrzeźbiony przez lodowiec krajobraz polskiego pojezierza zachwyca niespotykanym bogactwem jezior, rozrzuconych między pagórkami, równinami i wzniesieniami. Brzegi akwenów dają schronienie niezliczonym gatunkom ptaków, a imponujące prastare puszcze są siedliskiem dzikich zwierząt.

Pobrzeża i pojezierza to wymarzone miejsce dla miłośników ciszy i dzikiej natury, ale także dla tych, którzy lubią aktywny wypoczynek i atmosferę gwary nadmorskich oraz mazurskich kurortów.

BIFURKACJA WĄGROWIECKA

Na przedmieściach miasteczka Wągrowiec znajduje się niezwykła atrakcja – skrzyżowanie rzek Wełny i Nielby, często nazywane błędnie bifurkacją wągrowiecką (bifurkacja hydrologiczna to rozdzielenie się rzeki na dwa ramiona uchodzące do różnych dorzeczy) – nazwa ta jednak mocno zakorzeniła się w powszechnej świadomości. To jedyne takie zjawisko w Europie i jedno z dwóch na świecie. Na miejscu stoi tablica informacyjna, a dojście do skrzyżowania jest oznakowane.

Nielba bierze początek w Jeziorze Rgielskim. Jej długość wynosi około 7 km. Wełna, prawy dopływ Warty, to zdecydowanie dłuższa rzeka – ma około 120 km. Znają ją kajakarze – prowadzi nią Szlak Rzeki Wełny.

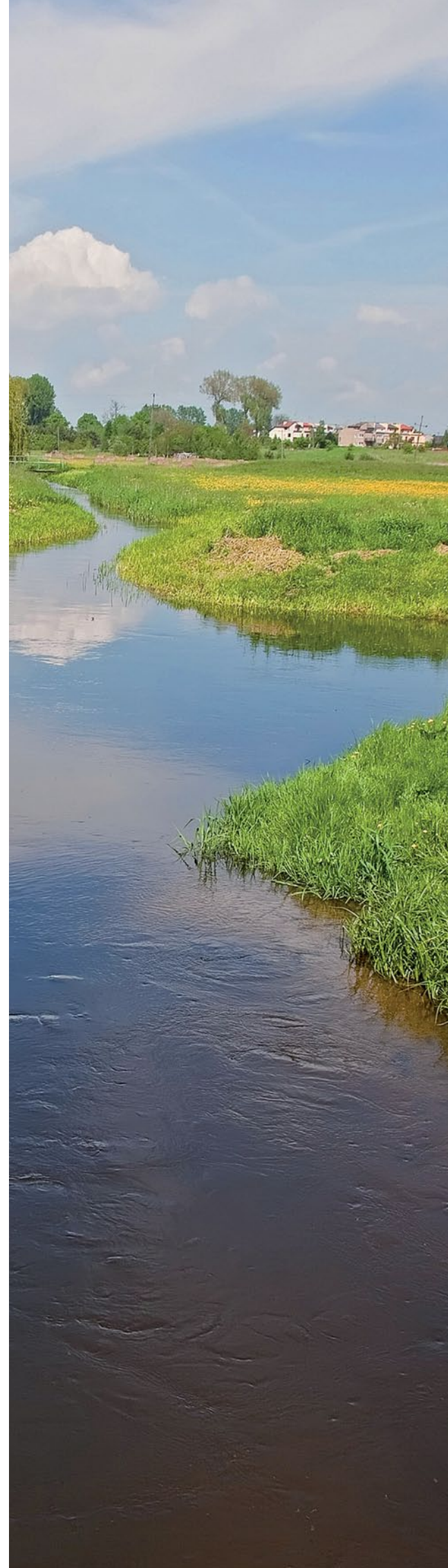
Rzeki krzyżują się pod kątem prostym, ale ich wody się nie mieszają. Wprawione w ruch wirowy, po opuszczeniu skrzyżowania płyną własnymi korytami. Około 2,5 kilometra dalej Nielba wpada ostatecznie do Wełny.

Skrzyżowanie rzek koło Wągrowca nie powstało w naturalny sposób – stworzono je w 1830 roku, aby zmienić miejsce ujścia Nielby do Wełny, co miało zapobiegać zalewaniu miasteczka podczas powodzi.

Po dotarciu do nietypowego skrzyżowania rzek, warto zajrzeć do pobliskiego Wągrowca, gdzie zachował się pocysterski zespół klasztorny.

POŁOŻENIE:

województwo wielkopolskie, na przedmieściach Wągrowca, 50 km na północny wschód od Poznania.







CISY STAROPOLSKIE



Rezerwat „Cisy Staropolskie im. Leona Wyczółkowskiego” w Wierzchlesie to jedna z najciekawszych atrakcji przyrodniczych Borów Tucholskich. Znajduje się tu najliczniejsze w Europie naturalne skupisko cisa, objęte ochroną od 180 lat. Powierzchnia rezerwatu wynosi niemal 90 ha i oprócz lasu z udziałem cisa, obejmuje m.in. Jezioro Mukrzańskie (przez miejscowych zwane także Mukrz) i torfowiska.

Cisy rosną bardzo powoli, ale są długowieczne. Ich piękne, wytrzymałe drewno o wiśniowym odcieniu było wykorzystywane do wyrobu łuków, kusz i oszczepów, intarsjowanych mebli, a także jako materiał rzeźbiarski. Wszystko to znacznie przyczyniło się do poważnego przetrzebienia gatunku. Ciekawostką jest fakt, że całe drzewo, z wyjątkiem czerwonej osnówki jest silnie trujące. Ze względu na rzadkość naturalnego występowania cis został objęty ochroną gatunkową.

W Wierzchlesie rośnie 3600 cisów, a najliczniejszą ich grupę stanowią okazy w wieku 110–160 lat. Najstarszym jest liczący 700 lat Chrobry.

Rezerwat „Cisy Staropolskie” nie bez powodu nazwano imieniem Leona Wyczółkowskiego, wybitnego malarza, grafika i rysownika (1852–1936). Artysta przebywał tu często w latach 30. minionego wieku, urzeczony tchnącym atmosferą spokoju krajobrazem Borów Tucholskich. Owocem jego fascynacji tym zakątkiem był znakomity, liczący około 100 prac cykl pod wspólnym tytułem *Portrety cisów*. Jedna z prac – wykonany techniką kredy i tuszu wizerunek cisa Chobrego, zdobył na wystawie w Wenecji pierwszą nagrodę.



POŁOŻENIE:

południowo-wschodni kraniec Borów Tucholskich, nad Jezioro Mukrzańskim.





CZARNA HAŃCZA

Czarna Hańcza, największa rzeka Suwalszczyzny, ma dwa odmienne oblicza. Jej górny odcinek, powyżej jeziora Wigry, przypomina górski potok. Poniżej Wigier rzeka jest szersza, a jej nurt spokojniejszy. Dolny bieg stynie jako przepiękny szlak kajakowy.

Rzeka ma długość 142 km. Końcowy 34-kilometrowy odcinek znajduje się na Białorusi. Bierze początek w pobliżu Góry Rowelskiej, w okolicach wsi Okliny. W Starej Hańczy wpada do jeziora Hańcza, które opuszcza w Bachanowie. Dalej płynie przez Suwałki i wpada do jeziora Wigry, opuszczając je w pobliżu półwyspu Wigry, następnie łączy się z Kanałem Augustowskim, który odprowadza jej wody do Niemna.

Górny odcinek Czarnej Hańczy, biegnący przez teren Suwalskiego Parku Narodowego, można poznać podczas pieszych wycieczek. Oznakowany szlak Turtul-Błaskowizna (3,5 km) prowadzi dziką doliną. Na trasie znajdują się ciekawe formy polodowcowe, jak oz turtulski i głazowisko Bachanowo.

Jezioro Hańcza, przez które przepływa rzeka, to najgłębszy śródlądowy zbiornik w Polsce (maksymalna głębokość wynosi 108 m) – otaczają go wysokie skarpy, a brzegi są pokryte głazowiskami. We wsi Sobolewo Czarna Hańcza wpływa na teren Wigierskiego Parku Narodowego.

W dolnym biegu, poniżej jeziora Wigry, rzeka płynie leniwie, meandrując i tworząc rozlewiska. Na brzegach żyją wydry, piżmaki i bobry. Na Wigrach rozpoczyna się szlak kajakowy, jeden z najpiękniejszych i najpopularniejszych w kraju, biegnący do wsi Rygol nad Kanałem Augustowskim. Odcinek poniżej Wigier jest również udostępniony dla wędkarzy.

POŁOŻENIE:

województwo podlaskie oraz Białoruś, Pojezierze Wschodniosuwalskie.







DĘBY ROGALIŃSKIE



Malownicza wioska Rogalin leży w dolinie Warty, na terenie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego. Stoi tam XVIII-wieczny barokowo-klasycystyczny pałac, dawna siedziba rodowa Raczyńskich, w którym obecnie mieści się oddział Muzeum Narodowego w Poznaniu. Rozciągający się za pałacem rokokowy ogród z drugiej połowy XVIII wieku przechodzi stopniowo w park krajobrazowy, na którego terenie rosną imponujące dęby.

W okolicach Rogalina zachowało się ponad 1400 wielowiekowych dębów szypułkowych, będących pozostałościami dawnych lasów grądowych, tworzących największe tego typu skupisko w Europie, 860 z nich to pomniki przyrody. Drzewa rosną w parku w pobliżu pałacu, wśród pól uprawnych i zabudowań i na terasie zalewowej Warty. Wiele z nich choruje, ponieważ niszczy je chroniony chrząszcz kozioróg dębosz.

Trzy najstynniejsze okazy – Lech, Czech i Rus – stoją niedaleko pałacu. Noszą imiona legendarnych braci, którzy rozeszli się w trzy strony świata, dając początek słowiańskim narodom. Obwody ich pni wynoszą odpowiednio 6,7, 7,3 i 9 m. Czech, niestety, jest już obumarty. Zachwył wzbudza również dąb Edward rosnący na brzegu Warty.

Powódzie nawiedzające co roku szeroką dolinę Warty przeszkodziły zagospodarowaniu brzegów rzeki, dzięki czemu zachował się w niej naturalny krajobraz. Na terenie Rogalińskiego Parku Krajobrazowego występuje ponad 200 gatunków ptaków, m.in. cyranki, płaskonosy, czaple siwe, żurawie, bociany i kormorany. Można tam też spotkać sarny, jelenie i dziki oraz bobry.

POŁOŻENIE:

województwo wielkopolskie, Nizina Wielkopolska, gmina Mosina, 20 km na południe od Poznania.



DOLINA DRWĘCY

Drwęca, licząca 249 km, to z pewnością najdłuższy polski rezerwat – rzeka w całości objęta jest ochroną ze względu na bogactwo ichtiofauny. Wypływa ze Wzgórz Dylewskich, a wpada do Wisły w pobliżu Torunia i jest typową rzeką pojezierną z charakterystycznymi jeziorami rynnowymi.

Dolina Drwęcy ma swój ptasi raj – jest nim rezerwat „Bagienna Dolina Drwęcy” pomiędzy Brodnicą a Nowym Miastem Lubawskim. Na tym odcinku rzeka silnie meandruje, a w czasie wiosennych wylewów tworzy szerokie rozlewiska. Ptaki występują tu szczególnie licznie podczas wiosennych wędrówek, kiedy to w drodze do swych stałych lęgów zatrzymują się na odpoczynek. Czekają tu na nie znakomite żerowiska. Tereny nad Drwęcą są także miejscem reintrodukcji bobrów. Od 1976 roku, kiedy sprowadzono tu trzy pary, ich populacja znacznie się powiększyła. Poza tym żyją tu wydry, łosie, sarny, jelenie, popielice i wiele innych drobnych ssaków. Świat płazów reprezentują m.in. kumak nizinny, traszka grzebieniasta, ropucha szara, grzebiuszka ziemna, ropucha paskówka, ropucha zielona, traszka zwyczajna, żaba moczarowa, żaba śmieszka, żaba wodna.

Tereny, przez które przepływa Drwęca, mają ciekawą historię. W średniowieczu rzeka oddzielała państwo zakonne od księstwa mazowieckiego, a w czasach rozbiorów wyznaczała granicę między zaborami pruskim i rosyjskim. Minione czasy, te mniej i te bardziej odległe, przypominają liczne pałace i dworki, pozostałości parków, czy ślady budowli krzyżackich, m.in. w Kowalewie Pomorskim.

POŁOŻENIE:

północno-środkowa część Polski, na Pojezierzu Chełmińsko-Dobrzyńskim.







DOLINA RADUNI



Radunia, jedna z najpiękniejszych rzek Pojezierza Kaszubskiego, będąca lewym dopływem Motławy, bierze początek w okolicach Jeziora Stężyckiego i niesie swe wody przez 103 km.

O jej atrakcyjności stanowi jej zmienny charakter. Pierwszy odcinek tworzy tzw. Kółko Raduńskie, doskonale znane wszystkim kajakarzom. Ten wspaniały wodny szlak o długości około 40 km kształtują liczne polodowcowe jeziora rynnowe, przez które przepływa rzeka. Największe spośród nich to: Raduńskie Górne, Raduńskie Dolne, Kłodno, Stężyckie i Ostrzyckie.

O pięknie rzeki decyduje jej malownicza oprawa – pod tym względem dolina Raduni wyróżnia się wyjątkowymi walorami krajobrazowymi. Każdy jej fragment jest inny. W środkowym i dolnym biegu rzeka płynie wąską doliną, a miejscami silnie meandruje, tworząc urokliwe zakola. Jednym z najpiękniejszych fragmentów jest przełom w okolicach Babich Dołów (zwany Przełomem Babidolskim lub Jarem Raduni) – utworzono tam rezerwat przyrody „Jar rzeki Raduni”, znany z wielu osobliwości przyrodniczych. Głęboki wąwóz ciągnie się na długości 6 km, a jego szerokość wynosi od 30 do 80 m. Rzeka, płynąc z prędkością górskiego potoku, przedziera się przez wąską gardziel, znaną jako Jar Raduni. Zbocza doliny porasta bogata roślinność – dęby, graby, lipy, buki, a także wiele krzewów, m.in. czeremcha, kalina i trzmielina, a od wiosny zbocza doliny pokrywają się barwnym kobiercem kwiatów. W koronach drzew żyją liczne ptaki reprezentujące aż 70 gatunków.



POŁOŻENIE:

Szwajcaria Kaszubska.

DRAWA I JEJ MEANDRY

Drawa to bez wątpienia jedna z najpiękniejszych i najciekawszych pod względem krajobrazowym rzek w Polsce, o czym doskonale wiedzą miłośnicy dzikiej przyrody i oczywiście kajakarze. Swą malowniczość zawdzięcza urozmaiconej rzeźbie doliny. Koryto rzeki jest na przemian wąskie i rozszerzone, głębokie lub płytkie, dno piaszczyste, a miejscami kamieniste, a nurt raz spokojny, raz bystry jak w górskim potoku. Niektóre odcinki brzegu są silnie zadrzewione, odłonięte, płaskie lub urwiste – słowem Drawa co rusz zaskakuje swym zmiennym charakterem. W niektórych miejscach tworzy spokojne, urokliwe rozlewiska, by kilka kilometrów dalej płynąć dzikimi przełomami.

Tym, co stanowi o niezwykłej urodzie Drawy, jest kręty bieg i silne meandrowanie cieków – rytm jej zakoli jest bardzo wyraźny. Do najciekawszych należy odcinek od Drawna do Kamiennej – meandry opierają się tu o zbocza doliny, ale nie są odcinane od głównego nurtu i nie przekształcają się w starorzecza. Poniżej Kamiennej dolina jest szersza, a wiele meandrów nie dociera do jej zboczy. Są to tzw. meandry wolne. Odcięte zakola przekształcają się w starorzecza.

Wycieczki z nurtem Drawy to także okazja do poznania ciekawych miejscowości, takich jak Czaplunek, Złocieniec, Drawsko Pomorskie czy Drawno.

Atrakcje okolic można poznawać, spływając kajakiem wodami Drawy lub wędrując czerwonym szlakiem im. Stefana Czarnieckiego przecinającym dolinę z północnego zachodu na południowy wschód. Trasa wiedzie przez liczne obszary ochrony ścisłej i kilka osad. Częściowo można ją pokonać na rowerze.

POŁOŻENIE:

Drawa, prawy dopływ Noteci, na Pojezierzu Drawskim i Równinie Drawskiej.

